

El final de la recessió obre noves incògnites

- El 2010 ha de servir per fer l'exercici de transició que necessitem

JOSEP OLIVER, economista

EL PERIÒDICO DE CATALUNYA, 3.01.10

El consens per al 2010 suggereix que el pitjor d'aquesta crisi s'ha deixat enrere. I que, per tant, l'any que ve serà de transició, i s'anirà des dels pèssims registres del 2009 fins a un nou futur, més enllà del 2010, que apareix més complex del que voldríem. Uns trimestres del 2009 especialment durs, una moderada sortida de la crisi i un futur incert, i que apunta a creixements més petits, són els tres elements a considerar.

Començant pel passat immediat, tots els indicadors apunten que el moment més dur de la crisi a Espanya va tenir lloc en els terribles sis mesos que van des del mes d'octubre del 2008 fins al març del 2009. La flexibilitat d'una part del mercat de treball espanyol (amb un pes molt superior a la mitjana europea d'assalariats amb contractes temporals i de treballadors autònoms), es va traduir en una resposta insòlita: en el quart trimestre del 2008 es van perdre més de 500.000 llocs de treball i en els tres primers mesos del 2009, més de 850.000.

Aquesta sagnia, que va elevar la taxa d'atur de forma excepcional al sumar-se a les entrades d'actius, es va traduir en un intens ajust en la construcció i, també, en la indústria, uns sectors que van presentar, els tres primers mesos del 2009, caigudes excepcionals de l'activitat.

Des de la primavera passada, el conjunt de les injeccions públiques (Pla E o ajudes a la compra de cotxes), sumades a l'inici d'una millora

internacional, es va traduir en la versió espanyola dels brots verds. Aquests van anar prenent cos en els trimestres centrals del 2009, de forma que les pèrdues ocupacionals acumulades des de l'abril fins al setembre han estat molt reduïdes, al mateix temps que la taxa d'atur s'estabilitzava en els seus elevats valors de finals del primer trimestre.

El que ha passat des del mes de setembre fins a aquest final d'any no és més que la continuïtat del procés de lenta recuperació, recolzada també en la sortida de la recessió, que s'ha produït a l'àrea de l'euro a partir del tercer trimestre. Tot això s'ha traduït en una clara millora en els registres del PIB: des de la intensa contracció del primer trimestre (-1,6%), fins als valors més moderats del segon (-1,1%) i a la clara contenció de la caiguda en el tercer (-0,3%).

En síntesi, al començar l'any 2010, i si l'economia americana i/o la mundial no entren en una nova fase de recessió, no descartable en la segona meitat del 2010, tots els elements disponibles indiquen que els pròxims mesos començarem a contemplar creixements de l'activitat, si més no des del punt de vista intertrimestral.

Així, aviat podrem afirmar que la recessió haurà quedat enrere. El 2010, doncs, hauria de ser l'exercici de transició que tots desitgem des de la forta recessió anterior fins a un futur, més enllà d'aquest any, que es perfila com a especialment complex i difícil.

Tot i això, seria un error considerar la sortida de la recessió com el final dels nostres problemes. En primer lloc, perquè l'ocupació que hem perdut (potser uns 1,9 milions de llocs de treball destruïts al final d'aquesta crisi) costarà anys recuperar-la: els màxims de 20,5 milions de

llocs de treball del segon trimestre del 2007 seran impossibles abans del 2015. A més a més, aquesta recuperació de l'ocupació implica un procés de reajustament, que s'hauria d'efectuar com més aviat millor, de relocalització sectorial de l'ocupació que no serà fàcil.

En aquesta transició cap a un nou model productiu, el país tindrà més dificultats que en el passat per generar renda. Aquesta capacitat d'augmentar l'activitat i els ingressos, a més, s'ha vist estructuralment afectada per la crisi, no només per les pèrdues i les necessàries relocalitzacions en l'ocupació, sinó perquè el capital productiu ha patit destruccions importants, la inversió en béns d'equip i empresarial s'ha enfonsat fins a taxes insòlites (caiguda esperada per sobre del -24% per al 2009) i la inversió en R+D ha quedat seriosament afectada per la ruptura de les expectatives.

A més a més, l'augment del crèdit que s'espera es produirà a taxes moderades, tant per la necessitat de reduir els elevats volums de deute del sector privat, com per elevacions dels tipus d'interès en el futur o per la competència del sector públic. Aquesta contenció en el creixement dels recursos disponibles reforça la pressió a la baixa sobre l'augment del capital i de la inversió productiva i en investigació.

A la reducció en la nostra capacitat de generar renda cal afegir-hi les importants modificacions en el context internacional. Aquestes modificacions apunten a un enduriment de les condicions de competència, que afectaran negativament la nostra capacitat d'exportació de mercaderies i de serveis turístics. En el molt curt termini, tant el dòlar com la lliura esterlina i altres monedes de l'est d'Europa o d'Àsia han presentat caigudes respecte a l'euro.

Així doncs, aquesta recessió és la primera que afrontem sense poder devaluar. Al contrari, l'euro tendeix a reforçar-se en relació amb la majoria de monedes. A més, el reequilibri de la demanda internacional exigirà en el mitjà termini que els EUA redueixin el seu dèficit exterior i, davant la més que probable impossibilitat d'augmentar la demanda interna a la Xina, el Japó o els països exportadors de petroli, la previsible caiguda del dòlar s'efectuarà sobre les espatlles de l'euro, la divisa que ja s'està ja revaluant.

Ja estem sortint, potser quan es coneguin les xifres del quart trimestre ho haurem aconseguit, de la pitjor crisi econòmica de les últimes dècades. El 2010 ha de ser el final d'aquest procés d'ajust des dels excessos anteriors fins a una nova situació molt més difícil. Hauríem d'aprofitar l'optimisme que, amb seguretat, generarà la sortida de la recessió per establir les bases de les transformacions que necessitem. El més enllà del 2010 ja és a tocar.